

## GENÇLİK KATILIMI NEDİR?

Gençlik katılımı, genç bireylerin toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda kendi yaşamlarını ve toplumun genelini etkileyen karar süreçlerine aktif ve anlamlı bir şekilde dahil olmalarını ifade eder. Bu katılım yalnızca oy kullanma veya sembolik temsil mekanizmalarıyla sınırlı olmayıp; aynı zamanda politika oluşturma, kamu hizmetlerinin izlenmesi, sivil toplum faaliyetleri ve yerel yönetim kararlarına katkı gibi çok çeşitli alanları kapsar. Katılım, bireylerin yurttaşlık haklarını etkin bir biçimde kullanabilmelerinin temel araçlarından biri olarak değerlendirilir (Hart, 1992; Checkoway & Gutierrez, 2006).

Gençlik katılımı kavramı, yalnızca gençlerin dahil edilmesi gereken bir süreç olmanın ötesinde, onların toplumsal yaşamın eşit haklara sahip paydaşları olduklarını tanıyan bir yaklaşıma dayanır. Bu anlayışta gençler, “geleceğin liderleri” olarak değil, “bugünün ortak aktörleri” olarak ele alınır (Camino & Zeldin, 2002). Bu nedenle gençlik katılımı, hem bireyin kendini gerçekleştirme hem de toplumun demokratik, adil ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması açısından stratejik bir önem taşır.

Gençlik katılımı, biçimsel (formal) ve biçimsel olmayan (informal) yollarla gerçekleşebilir. Biçimsel katılım, kamu kurumları ve yerel yönetimler gibi yapıların sunduğu kurumsallaşmış araçlar aracılığıyla sağlanır. Gençlik meclisleri, öğrenci konseyleri, gençlik çalıştayları, yerel yönetimlerin gençlik danışma kurulları gibi yapılar, gençlerin karar alma mekanizmalarına dahil olmasını mümkün kılan araçlardır.

Öte yandan, biçimsel olmayan katılım daha esnek, yatay ve gündelik hayatla iç içe geçmiş biçimlerde ortaya çıkar. Gönüllülük faaliyetleri, sosyal medya üzerinden yürütülen dijital aktivizm, topluluk inisiyatifleri ve sanat yoluyla ifade gibi pratikler bu tür katılımın örneklerini oluşturur. Bu biçimler, gençlerin kendi alanlarını ve sözlerini yaratmalarına olanak tanır.

Gençlerin hangi katılım biçimlerini tercih ettiği; içinde buldukları yönetsel sistem, toplumsal yapılar, kültürel normlar ve yaşadıkları deneyimlerle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, gençlik katılımı evrensel bir modelle değil, bağlamsal ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu yönüyle gençlik katılımı, sadece bir eylem biçimi değil, aynı zamanda güçlenme, aidiyet ve toplumsal dönüşüm süreçlerinin önemli bir parçasıdır (Percy-Smith & Thomas, 2010).

Katılımın “anlamlı” olarak nitelendirilebilmesi için, gençlerin yalnızca bilgilendirilmesi ya da dinlenmesi yeterli değildir. Gençler, kararların şekillenmesinde gerçek bir etki sahibi olduklarını hissedebilmeli, süreçlerin her aşamasında aktif bir rol oynayabilmelidir. Roger Hart’ın geliştirdiği “Genç Katılım Merdiveni” (1992), katılımın çeşitli düzeylerini tanımlayarak bu alanda bir kavramsal çerçeve sunar. Bu çerçevede, katılımın en alt düzeyi “sembolik katılım” iken, en üst düzeyi “gençlerin başlattığı ve yetişkinlerle ortak yürütülen karar süreçleri”dir. Bu bağlamda, nitelikli bir gençlik katılımı anlayışı, güç paylaşımını esas alan bir yaklaşımla mümkün olabilir.

Ayrıca gençlik katılımı, yalnızca bireysel düzeyde değil, yapısal dönüşüm bağlamında da ele alınmalıdır. Katılım mekanizmalarının sürekli, kapsayıcı, erişilebilir ve güçlendirici nitelikte olması; gençlerin toplumsal eşitsizlikler karşısında güçlenmesini ve karar alma süreçlerinde etkili aktörler haline gelmesini sağlar. Bu yönüyle gençlik katılımı, sadece bir demokratik hak değil, aynı zamanda bir toplumsal güçlenme aracıdır.

## GENÇLİK KATILIMININ BİÇİMLERİ VE DÜZEYLERİ

Gençlerin toplumsal ve siyasal süreçlere etkin katılımı, demokratik toplumların sürdürülebilirliği ve dinamizmi açısından hayati öneme sahiptir. Gençlik katılımı, yalnızca genç bireylerin kendi geleceklerini şekillendirmelerine olanak tanımakla kalmaz, aynı zamanda toplumun genel karar alma mekanizmalarının daha kapsayıcı ve temsil gücü yüksek olmasını sağlar. Bu bağlamda, gençlerin karar alma süreçlerine dahil edilmesi, demokratik meşruiyetin güçlenmesine ve toplumsal politikaların etkinliğinin artmasına katkıda bulunur.

Roger Hart'ın "Katılım Merdiveni" modeli, gençlik katılımının farklı düzeylerini ve bu düzeylerin niteliğini anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Bu model, gençlerin pasif alıcılardan aktif karar vericilere uzanan bir spektrumda nasıl konumlandıklarını ve her bir katılım düzeyinin gençlerin toplumsal süreçlere etkisini nasıl şekillendirdiğini ortaya koyar. Dolayısıyla, Hart'ın modeli, gençlik katılımının derinliğini ve etkinliğini değerlendirmek için önemli bir araçtır.

### **Hart'ın Katılım Merdiveni Temelli Katılım Çerçevesi**

Roger Hart'ın "Katılım Merdiveni" modeli, çocukların ve gençlerin karar alma süreçlerine katılım düzeylerini sekiz basamakta tanımlar. Modelin ilk üç basamağı, çocukların katılımının sınırlı veya yüzeysel olduğu durumları ifade eder:

- 1. Manipülasyon (Manipulation):** Bu en alt düzeyde, gençlerin aslında karar alma süreçlerine dahil edilmezler; ancak katılıyormuş gibi gösterilirler. Yetişkinler, çocukları kendi amaçları doğrultusunda kullanır ve onların görüşlerini dikkate almazlar.
- 2. Dekorasyon (Decoration):** Bu basamakta, gençler etkinliklere katılırlar, ancak rollerinin ne olduğu veya neden katıldıkları konusunda bilgilendirilmezler. Katılımları semboliktir ve gerçek bir etki yaratmaz.
- 3. Sembolik Katılım (Tokenism):** Bu düzeyde, gençlerin görüşleri alınır gibi yapılır, ancak bu görüşler karar alma süreçlerinde gerçek bir ağırlığa sahip değildir. Çocuklar, katılımın gerçek doğası hakkında yeterince bilgilendirilmez ve katkıları yüzeysel kalır.
- 4. Bilgilendirme ve Danışma (Atanmış Ama Bilgilendirilmiş / Danışılan ve Bilgilendirilen):** Bu düzey, gençlik katılımının başlangıç noktasıdır ve Hart'ın modelinde 4. ve 5. basamaklara karşılık gelir. Gençler belirli süreçlere dahil edilir, ancak bu katılım çoğunlukla pasiftir. Bilgilendirme tek yönlüdür; danışma ise sınırlı katılım olanağı sunar. Karar alma yetkisi tamamen yetişkinlerde kalır ve gençlerin katkıları çoğu zaman sürecin yönünü değiştirmez. Politika çerçevesinde bu düzey, gençlik alanında farkındalık artırmaya yönelik girişimler için bir başlangıç olarak değerlendirilebilir. Ancak bu katılım biçimi, gençlerin sürece yalnızca "hedef grup" olarak yerleştirildiği bir zemini temsil eder ve kalıcı etki yaratmaz. Bu nedenle politika yapımcılar, bu düzeyi yalnızca bir geçiş aşaması olarak ele almalı ve daha yüksek katılım biçimlerine yönelik kurumsal kapasiteyi eş zamanlı olarak inşa etmelidir.
- 5. Danışmanlık ve Katkı Sağlama (Yetişkin Başlatımlı, Gençlerle Paylaşılan Kararlar):** Hart'ın 6. basamağına karşılık gelen bu düzeyde, gençler yalnızca bilgi alan değil, aynı zamanda fikirlerini sunan, geri bildirim veren ve önerileriyle sürece katkı sunan paydaşlar haline gelir. Süreç yetişkinler tarafından başlatılır; ancak gençlerin katkıları daha fazla ciddiyetle ele alınır ve karar mekanizmalarına yansıtılabilir. Bu düzeyde gençlik politikaları, danışma kurulları, gençlik forumları, tematik gençlik çalıştayları gibi yapılar üzerinden yapılandırılabilir. Ancak bu yapıların sembolik temsilin ötesine geçebilmesi için, gençlerin katkılarını sistemli biçimde karar süreçlerine entegre eden mekanizmalar oluşturulmalıdır. Politika düzeyinde, gençlerin yalnızca sesinin duyulması değil, o sesin sistemsel bir karşılık bulması esastır.
- 6. Ortak Karar Alma (Genç Başlatımlı, Yetişkinlerle Paylaşılan Kararlar):** Hart'ın 7. basamağında tanımlanan bu düzey, gençlerin inisiyatif aldığı ancak süreci yetişkinlerle ortaklaşa yönettiği katılım biçimidir. Katılım, güç paylaşımına dayanır ve hem gençler hem de yetişkinler süreçte eşit karar alıcı aktörler olarak yer alır. Politik anlamda bu düzey, gençlerin karar alma süreçlerinde eşit sorumluluk üstlendiği yapıların kurulmasıyla somutlaşabilir. Örneğin, gençlerin yerel yönetim stratejik planlama süreçlerine eşit düzeyde katılması, gençlik politikalarının ortak geliştirilmesi, gençlerin eğitim, çevre, dijitalleşme gibi alanlarda eşit karar hakkına sahip oldukları danışma ve yürütme organlarında temsil edilmeleri bu düzeye örnektir. Politika üretiminde bu düzey, katılımın demokratik meşruiyetini artırır, gençlerin yalnızca hedef değil ortak olduğunu kurumsal olarak tanımlar. Gençlerin Başlattığı ve Yönettiği Süreçler (Genç Başlatımlı ve Yönlendirilen) Katılım merdiveninin en üst düzeyi olan 8. basamağına karşılık gelir. Bu düzeyde gençler, süreci başlatan, içeriğini belirleyen ve yönetimini üstlenen temel aktörlerdir.

Yetişkinlerin rolü kolaylaştırıcı ve destekleyici düzeyde kalır. Bu düzeyde politika yapım süreci, gençlerin kendi fikir ve inisiyatifleriyle ortaya koydukları girişimlerin tanınması ve desteklenmesini gerektirir. Gençlerin kendi örgütlerini kurabilmeleri, gençlik fonlarının doğrudan gençler tarafından yönetilebilmesi, gençlik odaklı sosyal inovasyon projelerinin desteklenmesi, bu düzeye uygun politika araçlarıdır. Bu katılım düzeyi, gençlerin yalnızca politik sistem içinde değil, aynı zamanda sistemin dönüşümünde etkin rol üstlenmesini sağlar. Politika yapıcılar için bu düzey, gençleri özne olarak kabul eden, özgürleşmelerini destekleyen ve katılımı demokratikleşmenin aracı olarak gören yaklaşımlarla ilişkilidir.



Hart'ın modeline dayalı bu çerçeve, gençlik katılımının yalnızca “yer almak” değil, aynı zamanda “etkilemek ve dönüştürmek” üzerine kurulu olması gerektiğini vurgular. Katılımın düzeyi yükseldikçe, politik karar alma süreçlerinin demokratik meşruiyeti güçlenir. Bu nedenle politika üretiminde gençlik katılımı, sadece niceliksel değil, niteliksel olarak da ölçülmeli ve yapılandırılmalıdır. Her düzey, kendi içinde bir anlam taşısa da, gençlerin söz ve karar sahibi olduğu bir toplumsal yapıya ulaşmak için en üst düzeyde katılım biçimlerinin desteklenmesi hedeflenmelidir.

## **KAYNAKÇA**

- 1. Hart, R. (1992).** Children's Participation: From Tokenism to Citizenship. Innocenti Essay No. 4, UNICEF International Child Development Centre.
- 2. Pateman, C. (1970).** Participation and Democratic Theory. Cambridge University Press.
- 3. Camino, L., & Zeldin, S. (2002).** From Periphery to Center: Pathways for Youth Civic Engagement in the Day-to-Day Life of the Community. *Applied Developmental Science*, 6(4), 213-220.
- 4. Checkoway, B., & Gutierrez, L. (2006).** Youth Participation and Community Change: Theoretical Perspectives and Practical Applications. *Children and Youth Services Review*, 28(1), 83-98.
- 5. Percy-Smith, B., & Thomas, N. (2010).** A Handbook of Children and Young People's Participation: Perspectives from Theory and Practice. Routledge.